

ARMUS TEATERS
STUDIO

HILSEN TIL AARHUS TEATER
VED OPFØRELSEN AF

»MEDEA FRA MBONGO«

fra forfatteren.

Mennesket formes af sit miljø. Menneskets miljø formes af mennesket. Hvordan er da mennesket egentlig? Man kan prøve at udforske dette i et laboratorium. Man kan også studere det materiale, der allerede findes givet. Historien viser os frygtelige eksempler på, hvad den menneskelige natur faktisk kan forårsage. I myternes skyggeverden afsløres stundom sådant, som vort overjeg fornægter. Forskellige tiders tænkere har bidraget med synspunkter på dette spørgsmål, få af dem giver udtryk for nogen optimisme.

Mennesket er en skygges drøm, siger gamle Pindaros. Igennem årtusinder kan vi give ham ret, så der findes noget bemærkelsesværdigt bestandigt i skyg-

gens drøm. Myterne er kollektive drømme. De kan gå under de kan også tappes for deres blod, systematiseres, katalogiseres og placeres på hylder som tørrede præparater. En del af dem kommer imidlertid igen med stædig livskraft. At en myte lever betyder vel ikke i første række, at man præcis kender dens indhold, men at den taler til en.

Den europæiske kultur fik sin form i Grækenland. Derfor beundrer vi de gamle grækere. Vi må jo beundre dem, fordi vores kultur blev så god. Den blev så god, at der næppe kan opstå nogen tvivl om dette. Hos os.

Den grænseløse beundring for de gamle grækere har også en anden side: deres kulturelle indsats bliver på denne måde løsrevet fra sin historiske sammenhæng. En speciel konsekvens er en uinteresse for vor tids grækere, der jo er helt almindelige mennesker. Solidariteten med de levende forekommer stundom mere motiveret end beundringen for de døde, den officers-junta, som i dag undertrykker Grækenland, er ivrig for at blive accepteret, og den bør i omverdenen møde den foragt, den fortjener.

Vores billede af antikken domineres i høj grad af den sejrende hellenismes kulturmønster. Den historiske virkelighed indebar naturligvis en udvikling fyldt af spændinger. Som en repræsentant for noget, der senere blev opfattet som fremmed og barbarisk, står Medea.

Hos Euripides er hun en barbarkvinde fra et fjernt land uden for civilisationens grænser. Kolchis, nuværende Gruzinske Socialistiske Sovjetrepublik. – I virkeligheden stammer hun fra Thessalien og fra Korinth. I en ældre myte skildres hendes overnaturlige egenskaber særligt hendes lægekundskaber incl. hendes evne til at forynge. Herakles helbreder hun for vanvid. Hun er niece, brordatter til Kirke, der forvandlede Odysseus mænd til svin, hun er barnebarn af Helios, solen. Oprindelig turde hun have været en gudinde med tilknytning til jorden.

I Korinth praktiseredes en bestemt kult: syv drenge og syv piger blev klædt i sorg, i et år indespærret i Heratempler som en stadig bod for mordet på Medeas børn. Ritens tilknytning til Medea synes at være sen, bag om denne kult kan ligge børneofre fra før-

olympisk tid. Derfor kan denne ritus have forekommet ubehagelig i en senere tid. Hvad angår Medea havde hun nu mistet sin tidligere betydning. – Den Alexandrinske grammatiker Parmeniskos ca. 200 f. Kr. ca. 200 år efter Euripides oplyser at korintherne bestak Euripides med 15 sølv-talenter for at han skulle lade Medea myrde sine børn. Oplysningen er sikkert løgn og bagtalelse: i hvert fald havde udviklingen ført til, at korintherne lykkeligt slap for både Medea og børnene. Man dyrkede mere tidssvarende guder.

Om Jason og hans bedrifter har Argonautersagaen meget at fortælle. Jason var en helt. Medea var en gudinde, nedsteget, ydmyget og sølet med blod. Jason, edssvigeren, dør en æreløs død. Medea dør aldrig.

Willy Kyrklund

WILLY KYRKLUND

Hvem Willy Kyrklund er? Han er en digter som med års mellemrum udgiver en lillebitte, udsøgt bog, som aldrig ligner de romaner og novellesamlinger der udkommer i vor del af verden.

Lad os begynde med det nogenlunde sikre: han er født 1921 i Helsingfors, opvokset i Karelen, han deltog i begge finske krige – uden succes, siger han selv. Han studerede matematik i Finland, senere i Sverige, hvor han nu bor – men for at erhverve den akademiske grad, man forventede af ham, gik han op til eksamen i persisk, kinesisk og russisk – det var hurtigere. Siden har han studeret arabisk, men hans matematiske viden var ikke uden betydning. En overgang ernærede han sig ved at konstruere koder til den første svenske elektronhjerne.

Kyrklund har rejst meget i Persien, Afghanistan, Indien – tilsyneladende især med de billigste befordringsmidler – hvilket på kort sigt kan være anstrengende, men på langt sigt er nok så givtigt – og han har i længere tid boet i Grækenland. Persien, Kina og Grækenland vender stadig tilbage i hans digtning, disse gamle kulturers universelle myter står ham nærmere end den skandinaviske nutid.

Uden på en af hans bøger – *Till Tabbas* – står et lille vers af den klassiske persiske digter Sa'di. Jeg
fortsættes side 9

AARHUS TEATERS STUDIO

Sæson 1969-70

WILLY KYRKLUND

MEDEA FRA MBONGO

Oversættelse IVAN MALINOVSKI

Musik BENT LORENTZEN

Scenografi STURE PYK

Isccenesættelse PETER ESZTERHÁS

Premiere 20. september 1969

Ingen pause. Spilletid ca. 1½ time

PERSONERNE

Medea

LHO JANSBERG

Jason

JOHN WITTIG

Koret {

RITA KRISTJANSEN

KLAUS WEGENER

PER SCHJELDE

Scenemester: Kai Johansen – Belysningsmester: Carl E. Andreassen

– Regi: Niels Petersen – Malersal ved Jens-Anker Olsen – Skrædder-

sal ved Hanne Gissel og Stanley Petersen – Suffli: Birgit Aidt

Teaterforlag: Arlecchino, Stockholm

AARHUS TEATERS STUDIO

Sæson 1969-70

WILLY KYRKLUND

MEDEA FRA MBONGO

Oversættelse IVAN MALINOVSKI

Musik BENT LORENTZEN

Scenografi STURE PYK

Iscenesættelse PETER ESZTERHÁS

Premiere 20. september 1969

Ingen pause. Spilletid ca. 1½ time

fortsat fra side 5

frygter at du ikke når Mekka, oh pilgrim / thi den vej du vandrer fører til Turkestan. Disse linjer kunne godt være skrevet af Kyrklund selv – skal man endelig bruge et nøgleord for Kyrklund, må det være ironi. En morderisk ironi, men også af en dybde og humor som skyldes indsigt. Han forurohger man ved aldrig helt, om man tør le, eller man skal grues.

Willy Kyrklunds eventyr myter essays – hvad skal man kalde dem? kan se tidløse ud, fordi han ikke beskæftiger sig med nuets flygtighed, men der er tit nok ætsende nålestik til samtidige fænomener. Han kokerterer med, at han ikke læser skønlitteratur kun ordbøger filosofi, orientalske essays, men han lever ikke uden for verden. Hans menneskesyn er beslægtet med Becketts, som han sikkert ikke har læst.

En af hans berømteste, og bedste, bøger er Mesteren Ma, en fiktiv kinesisk filosof, hvis aforismer og essays kommenteres af den ømme hustru og en pedantisk forsker. Som Mesteren Ma interesserer Kyrklund sig i sine bøger ikke for menneskene, men for menneskets

vilkår »At interessere sig for menneskene, det er at interessere sig for det ynkelige. At interessere sig for menneskets vilkår det er at interessere sig for det tragiske« siger Ma. Men at følge denne interesse er det samme, som »at stå på tæer uden at kunne nå.« For en klarhjernet digter som Kyrklund må det naturligvis ende med, at filosofien til slut strækker sig så højt for at nå det guddommelige, at han farer til himmels på en stabel raketter.

Denne stræben efter det evige – det, som ligger uden for mennesket – finder man i flere af Kyrklunds bøger bl. a. i romanen om Solange, kvinden, som elsker at danse men kun i sin egen takt som vil leve men kun sit eget liv. Hun forvandles til en græstue. I disse skikkelser kan man nok se en umådelig pessimisme, men beretningerne er ikke kolde. Ligesom Ma har sin modpol i en varm, ligetil kone, har Solange sin i hverdagsmanden Hugo.

Kyrklunds noveller eller hvad man nu skal kalde *dem* handler også om menneskets vilkår, han sparer læseren for folk, der går ud og ind ad døre. Det kan være mennesker på rejse i en orientalsk ørken, på

flugt fra trivialiteten, på flugt mod intet i en illusorisk tro på, at der findes noget mere andre steder. Men det kan også være en medhjælper i en viktualieforretning i en svensk by – en ung mand, som er ude af stand til at nærme sig menneskene og kærligheden, men som dog forsøger ad den besværlige omvej – at lære persisk. At han i første omgang latterliggøres, fordi han ikke ved, hvad leverpostej og medisterpølse hedder på persisk – han har studeret klassisk poesi – ryster ham ikke i hans forsøg. Tragedien indtræffer først, da der ved et tilfælde kommer endnu en medhjælper som taler persisk, og han kan også nutidssproget. Men hvem er egentlig vinderen – den, som kan charmere mennesker ved at tale om medisterpølse, eller den, som kender Fuglenes Tale af Attar?

Der foreligger anmeldelser og tolkninger af Kyrklunds værker – også af *Medea* fra Mbongo; ironikeren Kyrklund hævder at han kun kender én måde at bedømme kunst på. Den er god, når den har krævet stor møjle af kunstneren, siger han. Dette kan bedømmes på størrelsen af lærredet eller skulpturen, men der kan også foreligge vidneudsagn herom, eventuelt en

erklæring fra en psykiater om, hvor meget kunstneren gik igennem, før han hængte sig.

Willy Kyrklund har ikke hængt sig, han lever på Lidingö, men selv uden at have set hans skrivemaskine fra 1890 med otte rækker taster vil eg hævde at han er en stor kunstner

Henning Ipsen

PS. På dansk foreligger i bogform »Mesteren Ma« og »Polyfem forvandlet«. Radioteatret har spillet det ene af hans tre dramaer »Bryllupet«.

AARHUS TEATER

SPILLER PÅ

»STORE SCENE«

CANTERBURY FORTÆLLINGER, en festlig musical efter Chaucer's letsindige historier Annie Jessen og Brigitte Kolerus er gæster og fra teatrets faste ensemble er Aksel Erhardtsen, Ejnar Larsen, Ole Wegener og Elsebeth Steentoft blandt de lystige historiefortællere. Aarhus By-Orkester og en ung beat-gruppe under ledelse af Poul London sørger for den rørefaldende musik. Asger Bonfils har sat i scene og Henrik Poulsen skabt den dekorative ramme om Loudon Sainthill's originale kostumer fra London og New York-udgaven. George Mills er koreograf, og det er Jens Louis Petersen, der har oversat de chaucer'ske vers.

Først i oktober følger amerikaneren Joseph Heller's på én gang realistiske og fantastiske skuespil HVOR SMED VI BOMBER I GÅR? – om vor tids unge, der ofrer livet for hvad? Edvin Tiemroth sætter i scene, og blandt de medvirkende er Erno Müller Aksel Erhardtsen, Benny Bjerregaard og Ole Wegener

AARHUS TEATERS
STUDIO